

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 154

מסכת בבא בתרא מ"ו-נ"ב

בס"ד, כ"ג אייר תשס"ב

השבוע בגליון

■ בדיקת קולמוס על ידי כתיבת "עמלק"
■ אכילת קרעפלך בחג השבועות!
■ חוק למניעת עיגון נשים בראי ההלכה
■ אין להנשא ללא אישור השלטונות

■ מקל ההליכה של ה"חזון איש" זצ"ל
■ אדם שנתן חליפה ל"ניקוי יבש" וקיבל
■ חליפה אחרת תחתיה
■ שמו של עמלק כסימן לזכירת סוגיות תלמודיות

■ החלפת מעילים בבית הכנסת
■ החלפת נעליים בבית המרחץ
■ האם יש הבדל בין ערדליים לבגדים אישיים?
■ מן הראוי לתלות מודעה שהמחליף בגד עם
■ חבירו רשאי להשתמש בו

דבר העורך

אהבת תורה

בימים אלו, ימי ספירת העומר, אנו מצפים בדריכות לקראת חג מתן תורה, אשר בו אומר הרמח"ל בספרו "דרך הי", "מקבל כל אחד משמים כוחות מחודשים להשגת חלקו בתורה", ואין ראוי מתקופה זו להגברת החשק ללימוד התורה הקדושה ולהוספת פעלים בתורה.

המשנה במסכת אבות (פרק ו' מונה את ארבעים ושמונה המעלות הנדרשות לו לאדם לקניית התורה, ואחת מהן היא ב"שמחה", היינו, על האדם להגיע לדרגה שיאהב את לימודו עד שישמח בו כמוצא שלל רב. לקח מופלא בנושא זה ניתן ללמוד מן המעשה שלפנינו, אשר סופר לנו על ידי הרב הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א.

היה זה באישון ליל. בני ישיבתו של הגאון רבי פסח פרוסקין זצ"ל, בהם גם הבחור משה פיינשטיין, שנועד לימים כגאון וכפוסק הדור, נמו זה כבר את שנתם בעיירה רוסית, אך ראש הישיבה, ר' פסח, עדיין שקד על תלמודו.

"הוא פשוט אהב ללמוד", מספר נכדו הרב זוכובסקי שליט"א. "בכל פעם שהיה זוכה לחדש דבר מה תוך כדי לימודו, או לדרת לעומקה של סוגיה סבוכה, היה ליבו נמלא אושר עילאי שאין להשוותו לכל אושר גשמי. פניו זרחו ועיניו האירו באור יקרתי".

אותו לילה ישב ר' פסח ושיקע את ראשו ומוחו ברמב"ם מוקשה. שחור על גבי לבן כתובים דבריו של הרמב"ם, אך קשה מאד להבינם. שעות ארוכות התייער ר' פסח, עמל ואמץ את ראשו הכביר, ולפתע, כרוח סערה, אץ ר' פסח לרעייתו שזה מרומ נרדמה, ובקול אדירים קרא לעומתה "האם את שומעת? איך האב אפסח אין רמב"ם! - יש לי הסבר בדברי הרמב"ם".

הבית ניצור משנתו והשמחה הרקיעה שחקים. העיירה כולה שקועה היתה בשנתה העמוקה, כוכבים בהירים המבשרים כי חצות הליל חלף עבר זה מכבר, שייטו בעצלתיים מעל בתי העיירה הישנונית, אך בית אחד היה עירני לחלוטין. **המשך בעמוד הבא**

דף מוא נתחלפו לו כלים בכלים החלפת מעילים בבית הכנסת

בסוגייתנו מבואר, שאם אדם תלה את מעילו במקום מסוים, ולאחר זמן הוא הבחין כי מעילו נעלם ממקומו, ולידו תלוי מעיל אחר הדומה למעיל שנעלם, אף על פי שאותו אדם בטוח כי מאן דהוא טעה ולקח את מעילו שלו, אין לו רשות להשתמש במעיל חבירו ללא בקשת רשות, שהרי אין אדם רשאי להשתמש בחפץ של הזולת, וכך פוסק ה"שולחן ערוך" (ח"מ סי' קל"ו סעי' ב').

החלפת נעליים בבית המרחץ: הגאון מבוטשאטש זצ"ל, בעל ה"כסף קדושים" (על ה"שולחן ערוך" שם) נוגע בנקודה שככל הנראה היתה ותשאר רלוונטית לאורך הדורות, והיא, החלפת בגדים בבית המרחץ. בדבריו הוא דן ארוכות בנושא, אם ניתן להתיר לאדם להשתמש בבגד של הזולת, אשר נטל את בגדיו שלו.

בארצות אירופה, עד לפני עשרות שנים אחדות, כאשר עדיין לא היו דרכים סלולות, יוחדו מקומות מסויימים בפתחי מבנים ציבוריים, שם בני האדם השילו מעל רגליהם את הערדליים המלוכלכות בבוץ. כתוצאה מכך, בני אדם רבים שבו לבתיהם וערדלי שכניהם על רגליהם. בעל "ערוך השולחן" (ח"מ סי' תתייחס לתפועה זו וכתב, כי "בכל מקום שרבים מצויים שם ומניחים המנעלים העליונים בפרוזדור, ובצאתם יתחלפו של זה בזה, אין מקפידים בדבר ומשתמש כל אחד בשל חבירו עד שיתראו פנים ומחליפים, ואין בזה חשש גזלה, **שכן נהגו**".

האם יש הבדל בין ערדליים לבגדים אישיים? לכאורה, ניתן לומר, כי דווקא בנוגע לערדליים אין בני אדם מקפידים על חילופין זמניים, מה שאין כן לגבי נעליים או לגבי מעילים אשר הם בגדים אישיים יותר, יתכן שאדם מקפיד שחבירו לא ילבשם. אולם, הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א כותב (שו"ת "שבט הלוי" ח"ו סי' ל"ח), בהתייחסו להחלפת כובעים, השכיחה בישיבות בעלות מספר תלמידים רב, כי לאור דברי בעל "ערוך השולחן", גם אדם שכובעו ניטל בטעות על ידי אחד מלומדי בית המדרש, רשאי ליטול את כובעו של השני ולהשתמש בו עד אשר ייפגשו, וכל כובע יחזור ויונח על ראש בעליו. ואף אם לא ייפגשו לעולם, אין הקפדה על כך.

אמנם, מן הראוי לציין, כי הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ה סי' ט'), התייחס להחלפת מעילים בבית הכנסת וכתב, כי אמנם מדברי בעל "ערוך השולחן" אנו למדים, כי בכל מקום אשר בטעות עלולה להתבצע בו החלפת בגדים, דרך בני האדם למחול זה לזה על השימוש בבגדיהם עד להשבתם לידיהם. אולם, עלינו לזכור, כי דבריו אמורים במקומות "שכן נהגו" בלבד, ולפיכך, במקומות אשר בהם אין כל וודאות כי בני אדם אינם מקפידים על כך, חלים דברי גמרתנו, האוסרת בכל תוקף להשתמש ברכוש הזולת ללא **המשך בעמוד הבא**

לעילוי נשמת

הר"ר שמעון בן משיח ושרה ז"ל
נלב"ע כ"ב אייר תשכ"ג
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידידינו
הר"ר מנחם בן משיח ומשפ' שיחיו סביון

לעילוי נשמת

הר"ר ראובן גומבו ז"ל
ב"ר צבי ז"ל
נלב"ע כ"ה אייר תשנ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו ידידינו
הר"ר שמואל יצחק גומבו ומשפ' שיחיו ארה"ב

לעילוי נשמת

הר"ר יעקב יהודה הרטמן ז"ל
ב"ר חיים ז"ל נהרג כ"ט אייר תשי"ח
ומרת חנה בינה הרטמן ע"ה
ב"ר חיים ז"ל נספתה בשואה כ"ד אייר תשי"ה
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י ידידינו
הר"ר יעקב יהודה שמואל (רובי) הרטמן ומשפ' שיחיו פ"ת

המשך מעמוד קודם
הסכמתו.

מן הראוי לתלות מודעה שהמחליף בגד עם חבירו רשאי להשתמש בו: לפיכך, מוסיף בעל "אגרות משה" ומדגיש כי "טוב להנהיג זה בכל מקום ומקום על ידי ראשי הקהל, ויפרסמו זה לכל המתפללים בתחלת התקנה, ויהיה כתוב בהפנקס תקנה זו. וגם כתוב על איזה נייר דבוק במקום שמדביקין בכל ענינים דמזדמנים בבית הכנסת, שאז יש לתלות שידעו כבר זה כל הנכנסין לביהכ"נ אף אורח באקראי".

מקל ההליכה של ה"חזון איש" זצ"ל: בהקשר לכך, מעניין לספר כי פעם אחת הבחין בעל ה"חזון איש" זצ"ל כי מאן דהוא לקח בטעות את מקל ההליכה שלו והותיר את מקלו. ה"חזון איש" שביקש להשתמש בנתיים במקלו של הלה, תלה פתק בבית הכנסת: "ייטיב נא להרשני להשתמש במטהו אשר נתחלף לו בהיותו פה עד שתשיג ידו להחליף את המטות" (ח"ב אגרת קני"ה).

דף מו"א נתחלפו לו כלים בכלים בבית האומן

אדם שנתן חליפה ל"ניקוי יבש" וקיבל תחתיה חליפה אחרת

דין תורה מעניין שהתנהל בין שני בעלי דין, משך את תשומת לב רבני בית מדרשו בשל הקשרו הישיר לסוגייתנו. ראובן מסר את חליפתו למכבסת "ניקוי יבש", אך בבואו ליטול אותה מן המכבסה הוא נדהם לגלות כי החליפה שנמסרה לידיו על ידי בעל המכבסה אינה שלו! בסיומו של דין ודברים קצר בינו לבין בעל המכבסה התברר, כי שני הצדדים נחושים בדעתם. ראובן היה בטוח שהחליפה אינה שלו, ואילו בעל המכבסה טען בלהט, כי חליפה זו ולא אחרת נמסרה לו על ידי ראובן לניקוי. עד מהרה שיחרו הצדדים לפתחו של בית הדין, שהעלה מסקנה מעניינת בהסתמך על דברי סוגייתנו, כלהלן.

גמרתנו העוסקת באדם שכליו התחלפו בשל זולתו קובעת, כי אדם שמסר כלי לאומן כדי לתקנו, וכאשר הוא בא ליטול את הכלי המתוקן נתן לו האומן כלי מסויים באומרו: "הרי לך הכלי שלך", אך בעל הכלי מכיר כי כלי זה אינו שלו, ולבטח החליפו האומן בטעות בכלי של אחר, אין הוא רשאי להשתמש בו, שהרי אינו שלו. כך גם פסק הרמב"ם (הל' גולה ואבדה פ"ו הל' ו'), והוסיף: "הרי זה לא ישתמש בהן עד שיבא הלה ויחזיר ויטול את שלו". היינו, רשאי הוא ליטול את הכלי לביתו, אף שמכיר הוא שאינו שלו, אך אין הוא רשאי להשתמש בו, ועליו להמתין בסבלנות עד אשר בעליו, שכלל הנראה נטל את הכלי שלו, יבוא אליו והם יחליפו את הכלים ביניהם.

לכאורה, יש לתמוה, מדוע עליו ליטול את הכלי לביתו אחר שאסור לו להשתמש בו? מה מונע ממנו לתבוע את האומן לפצותו בדמים על שאיבד את הכלי שלו ומסרו בטעות לאחר? הרי הוא זה המכיר את כליו יותר מכל אדם אחר בעולם, ויש, איפוא, להאמין לדבריו ולחייב את האומן! אין זאת, אלא משום שגם במקרה זה תקף הכלל "המוציא מחבירו עליו הראיה", ועליו להוכיח ברורות כי אכן כלי זה שנמסר לידיו על ידי בעל החנות אינו שלו. כל עוד לא עשה כן, רשאי בעל החנות למסור לידיו את הכלי ולשלחו מלפניו.

מכל מקום, אף על פי שנטל הכלי לביתו אין הוא רשאי להשתמש בו, שהרי הוא עצמו יודע כי כלי זה אינו שלו אלא של חבירו, ואין לו להשתמש ברכוש הזולת ללא רשותו! (פ"ד דיני ממונות ובירורי יחדות ה' פס"ד בעמוד קמ"א).

דף מו"ב עמלק סימן

שמו של עמלק כסימן לזכירת סוגיות תלמודיות

כדרך הש"ס במקומות רבים לציין סימנים ככלי עזר לזכירת סוגיות, גם גמרתנו מזכירה סימן לנושאים: **ערב, מלווה, לוקח, קבלן**. למרבה הפלא הגמרא מצינת את שמו של עמלק הרשע כסימן לנושאים אלו, וכבר תמה על כך רבי יעקב עמדין בסוגייתנו: וכי "עמלק", שיש למחות את זכרו, ישמש כסימן לזיכרון?!

מכח קושיה זו מחדש רבי יעקב עמדין, כי קיים היתר מיוחד לשליטתו הוא רמז בפסוק] להשתמש בשמו של עמלק כדי "לאוקמי גירסא". הסיבה לכך, הוא אומר, משום שיש להכניס מנוול זה לבית המדרש במטרה לשבר את כוחו "ולהוציא ממנו ניצוץ קדושה שבו".

כאסמכתא לכך הוא מביא את דברי הגמרא (גיטין נ"ב) "מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק" - הוי אומר, יש ניצוץ קדושה בעמלק, וניתן להעלותו ולתקנו (ראה בהגהותיו שבנוסח מתוקן ומורחב בש"ס וגשל).

אגב, מעניין לציין, כי ה"בית יוסף" (סי' תר"צ) מביא את דברי רבי אהרון מלוניל, בעל "אורחות חיים", כי המקור למנהג התינוקות בעת קריאת המגילה לנקוש באבנים אשר כתוב עליהם "המן", הוא דברי האגדה על הפסוק (שמות י"ד) "כי מחה אמהה את זכר עמלק", אפילו מעל העצים ומעל האבנים. לפיכך, הוא כותב, אין ללעוג לנוהגים כן.

לאבי המשפחה יש פשט ברמב"ם! איך אפשר לישון?

אהבת התורה שפעפה ב' פסח ובבני משפחתו, גלשה עברה על גדותיה, והשפיעה גם על בנות המשפחה שקלטו רשמים מעולמה של תורה. וכך, כשוד השמחה פנתה הרבנית לבעלה: "הרי אתה בעל התפעלות והנך מתרגש בקלות. חכה קמעא, ולאחר שתתיישב דעתך, בדוק נא היטב אם ואכן זהו הפשט ברמב"ם..."

נענה ר' פסח לאתגר, העמיק לצלול שוב בספרו של הרמב"ם, ולאחר זמן רב שב קולו השמח להדהד בחלל הבית - "אכן, בדקתי, זהו הפשט האמיתי ברמב"ם!"

נכדו, הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א, מספר מעשה זה כשהתרגשות נשמעת בקולו והוא מוסיף, כי מי אשר לא הכיר היטב את סבו הגאון ר' פסח ואת משפחתו עלול לתמוה, כיצד זה העיר ר' פסח את רעיותו באישון ליל.

כדי לסבר את האוזן, אומר הרב זוכובסקי שליט"א, נתאר לעצמנו אדם מסויים, אשר לאחר שנות המתנה ארוכות זכה להתבשר כי סוף סוף נולד לו נכדו הראשון. כל אחד מבין היטב כי הסב המאושר יזדרז לבשר לרעייתו את הבשורה הנפלאה, גם אם באותו זמן היא נמה את שנתה.

כל הסבר חדש בדברי הרמב"ם היה עבור ר' פסח מאורע מסעיר כאילו זה עתה נולד לו נכד ראשון כה גדולה היתה אהבתו לתורה, וכמוה של בני משפחתו אשר השכיל להחדיר בהם את החדווה ואת השמחה שנילו ללימודו.

יהי רצון שנוכח כולנו ללמוד תורה מתוך שמחה והרחבת הדעת.

בברכת התורה העורך

פנינים

דף מח"א אגב אונסיה גמר ומקני

מתנה בכפייה או עבודת כפייה?

הגמרא במסכת סנהדרין (צ"א/א) מספרת שהמצרים תבעו את בני ישראל לדין לפני אלכסנדר מוקדון, ודרשו להשיב להם את הכסף והזהב ששאלו מאיתם בצאתם ממצרים. אולם, לאחר שבני ישראל טענו כנגדם, כי טרם התקבלה מן המצרים כל תמורה עבור מאתים ועשר שנות עבדותם בפרך, ברחו המצרים ולא שבו. לכאורה, הרי המצרים העניקו את הכלים במתנה לבני ישראל (ענין רש"ם שמות יב/לו), ואם כן, מהו הבסיס לתביעת המצרים?

הגאון ר' נתן גשטטר שליט"א (להורות נתן" עה"ת ח"ב יד/א) מסביר זאת על פי סוגייתנו בה מבואר, כי אם כפי על אדם לתת מתנה, רשאי הוא לחזור בו לאחר מכן. אולם, אם הוא קיבל תמורה עבור החפץ שנתן בכפייה, אין הוא רשאי להתחרט ממתנתו, משום שאומדים בדעתו, שהתמורה הממונית בגין המתנה גרמה לו לתת אותה בלב שלם.

על פי זה ניתן להבין את תביעת המצרים ואת דחייתה במשפט שהתנהל לפני אלכסנדר מוקדון. שכן, המצרים תבעו את בני ישראל להשיב להם את המתנות שוכפו עליהם להעניק לבני ישראל, ואילו היהודים השיבו להם, כי עבודת הפרך הממושכת היוותה תמורה עבור מתנות אלו, ושוב אין הם רשאים לחזור בהם.

דף מה/א דאמר לא ניחא דליהוי

מה הסיק הגאון רבי חיים שמואלביץ מסוגייתנו?

לפני כשלושים שנה, בייח"ס בסיון תשל"ב, יום הזיכרון לפטירתו של ה"משגיח" הידוע של ישיבת מיר, הגה"צ רבי ירוחם זצ"ל, נשא ראש ישיבת מיר, הגאון רבי

המשך מעמוד קודם

בדיקת קולמוס על ידי כתיבת "עמלק": בספר "קב הישר" (פ' צ"ט) כתב בשם הגאון הר"ר העשיל מקראקא, שכאשר היה בודק את קולמוסו, רשם שם עמלק או המן וזרעו, ואחר כך מחקו, כזכרון למצוות התורה (דברים כח/ט) "תמחה את זכר עמלק".

דף מח/א יקריב אותו מלמד שכופין אותו

אכילת קרעפּלך בחג השבועות!

בסוגייתנו מבואר, שאדם המסרב להקריב קרבן אשר התחייב בו, כופין אותו על כך עד אשר יאמר "רוצה אני", כמאמר הפסוק (ויקרא א/א) "יקריב אתו לרצוני".

לכאורה, אם חשוב הוא רצונו של האדם, מה תועיל כפייתו עד שיאמר "רוצה אני"? שניים מרביתנו הראשונים (יד רמה בסוגייתנו, ורמב"ם הל' גירושין פ"ב הל' כ') עמדו על תמיהה זו וכתבו, כי רצונו האמיתי של כל יהודי הוא לקיים מצוות ולהתרחק מן העבירות, אלא, שיצרו תוקפו ומחדיר לקרבו רצונות הפוכים. ומשהוכה היצר הרע ותש כוחו, חוזר וניערור הרצון הפנימי לקיים את מצוות ה'.

באגרת שכתב בעל ה"חתם סופר" זצ"ל למחותנו, רבה של מטרסדורף, ביום הפורים תקע"ג (שו"ת או"ח סי' קפ"ה), הוא מעלה "גרגרים שעלו במצודת רעיונו בימים הללו יומא דפוריא":

מבואר בגמרא (שבת פח/א), כי לאחר יציאת מצרים כפה הקב"ה על עם ישראל הר כגיגית, והכריחם לקבל את התורה. לפיכך, אומר רב אחא בר יעקב רשאים בני ישראל לטעון, כי במעמד הר סיני אנוסים היו לקבל את התורה שלא מרצונם, ואינם מחוייבים לקיימה. אולם, לאחר שבימי אחשוורוש שבו וקיבלו את התורה מרצון, חובה עליהם לקיימה מאז. לכאורה, תמה ה"חתם סופר", הרי גם לפני שבני ישראל שבו וקיבלו את התורה מרצון הם לא יכלו לטעון "אנוסים היינו", שהרי למדנו בסוגייתנו, כי מותר לכפות אדם לדבר מצווה, עד שיאמר "רוצה אני"?

אלא, מבאר ה"חתם סופר" שאותו רצון פנימי ואמיתי לקיים את המצוות, הקיים בלב כל יהודי, התקבע בלב עם ישראל כולו לאחר שהיהודים קיבלו עליהם את התורה מרצון בימי אחשוורוש, אך לפני כן, לא היתה כל תועלת בכפיית אדם לדבר מצווה, ולא היה נחשב כעושה המצווה מרצון.

מעניין לציין את דברי האדמו"ר מצאנז זצ"ל (שו"ת "דברי יציב" אה"ע סי' ס'), אודות מנהג קהילות בישראל לאכול 'קרעפּלייך', מאכל המורכב מבצק ממולא בגבינה ודבש, בחג השבועות. מאכל זה, מטעים האדמו"ר מצאנז זצ"ל, מרמז על דרך קבלת התורה. האדם הנוגס ב'קרעפּל', מתמודד בתחילה עם הבצק התפל, ורק לאחר מכן הוא נהנה מן הדבש והגבינה הטעימים. כך, גם במתן תורה התקשו היהודים לקבלה מרצון, אך לאחר שהכירוה, התענגו עליה וקיבלוה באהבה ובחשק רב.

דף מח/א גט המעושה

חוק למניעת עיגון נשים בראי ההלכה

סוגייתנו מבארת, כי גט "מעושה", היינו: גט שנכפה על אדם לתיתו, ללא שההלכה חייבה אותו לגרש את אשתו, אינו חל. ולא זו בלבד, אלא גם כאשר הבעל חייב לגרש את אשתו על פי ההלכה, וכפו אותו לגרשה מסיבה נוספת, אחרת, שאינה הלכתית, אין הגט חל [1]. מאחר שהגדרות אלו הינן דקות ועדינות, טרחו הפוסקים במקרים רבים להגדיר מתי נחשב מתן הגט על ידי הבעל כאונס, ובאלו מקרים יש להחשיב זאת כמתן גט מרצונו החופשי.

אין להנשא ללא אישור השלטונות: כדוגמא להתמודדות פוסקי הדורות עם בעיה סבוכה זו, ניתן לציין את המשוכה שהעמידו השלטונות הנכרים בפני הפוסקים לפני כמאה וחמישים שנה. באותם ימים, התערבו השלטונות באופן בוטה בחיי נתיניהם, בתחומי החינוך, המשפט האישי ועוד. אחת מן הגזירות קבעה, כי הרוצה לקדש אשה חייב לבקש מראש את אישור השלטונות לנישואיו, ואם נשא אשה ללא ידיעתם, אחת דינו לגרשה לאלתר.

והנה, פעם אחת, יהודי תושב הוראדנא שבליטא נשא אשה במזל טוב, אך למרבה הצער הוא לא הסכית להשמע להוראותיו המדוקדקות של הממשל הרודני. ואכן, מספר ימים לאחר נישואיו תבעוהו פקידי השלטון לגרש את אשתו. כאשר הופיע הבעל בבית הדין, שאלוהו הדיינים מדוע הוא מבקש לגרש את אשתו והלה השיב להם כי פקידי המושל נוגשים בו לגרשה. כששמעו הדיינים את דבריו, הם סירבו לסדר גירושין עבור זוג זה שהרי גט זה הוא **המשך בעמוד הבא**

[1] לדעת רב משרשיא בסוגייתנו, באופן זה הגט פסול מדרבנן בלבד. אולם, למסקנת הגמרא במסכת גיטין (פח/ב) גם באופן זה הגט פסול מדאורייתא, וכן נקטו רוב הפוסקים. (עיי' תוס' בסוגייתנו ד"ה "גט" וד"ה "דבר תורה", וברמב"ן ובטור אבה"ע סי' קל"ד).

המשך מעמוד קודם
חיים שמואלביץ זצ"ל דברים לפני תלמידי ישיבתו, וכה אמר:

בסוגייתנו מבואר, שאין אדם רשאי להעיד אודות שדה שהיתה בעבר בבעלותו ובעלי חובו עדיין יכולים לגבות ממנה ממון מחמת שיעבודה להם, משום שהוא "נוגע בדבר", שהרי נח לו שבעלי חובותיו יגבו את חובם משדה זו כדי שהוא לא יכלל בין אלו שהכתוב (תהילים לז/כא) קורא עליהם "לוה רשע ולא ישלם".

לכאורה, מדוע יש לחשוש שאדם יעיד עדות שקר כדי להמלט מן הפסוק "לוה רשע ולא ישלם" הרי איסור עדות שקר חמור הוא מאד?

אלא, אמר הגאון רבי חיים זצ"ל, יש ללמוד מכאן כי מידת הכרת הטוב מושרשת בנפשו של האדם, לפיכך, למרות כל האיסורים החמורים הכרוכים בעדות שקר, ניתן לחשוש בו שישקרו ובלבד שיפרע את חובו לחבירו שהיטיב עמו והלווה לו ("שיחות מוסר" תשל"ב/ב).

דף מח/א לוח רשע ולא ישלם

שונא מתנות - לא בכל תנאי

כאשר מלך סדום הציע לאברהם אבינו ע"ה לקחת לעצמו את רכוש סדום ועמורה שנשדד על ידי כדורעמר וחבריו המלכים, סרב לו אברהם ואמר (בראשית יד/כג) "אם מחוט ועד שרוך נעלי". לעומת זאת, ברדתו למצרים אמר לשרה "אמרי נא אחתי את למען ייטב לי בעבורך" ופירש רש"י (שם) "יתנו לי מתנות". זהו אותו אברהם שונא המתנות?

הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל כתב בספרו "אמרי שפר" על התורה, כי וודאי אברהם אבינו שונא מתנות היה. אלא שבאותה תקופה היה אברהם בעל חוב, ובחזרתו לארץ כנען הוא פרע את חובותיו (רש"י, בראשית יג/א), וכפי הנראה, השתמש אברהם בכספי המתנות לפרעון חובותיו. כאשר אדם חייב ממון, לא נאמר עליו (משלי טז/כז) "שונא מתנות יחיה" כי אם (תהילים לז/כא) "לוה רשע ולא ישלם".

דף מח/א יקריב אותו

יקריב את מי??

המגיד ממעזריטש היה דורש יפה את הפסוק (ויקרא א/א) "אם עלה קרבנו ... יקריב אותו לרצונו לפני ה' ואמר, כי אם "עולה קרבנו", אם אדם מבקש להגביה עצמו משפל המדרגה, להתעלות ולהתרומם, אזי, "יקריב אותו לרצונו לפני ה'", יקריב את רצונותיו האישיים לפני ה'... ("על התורה" א/א).

דף מח/א גט המעושה בישראל כשר

מחשבות "זרות"

ידועים הם דברי הרמב"ם (הל' גירושין פ"ב הל' כ'), כי כאשר כופים יהודי לקיים את שהוא מחוייב בו על פי ההלכה, אין מעשהו נחשב כמעשה אונס, מאחר שרצונו האמיתי הוא לקיים את המצווה, אלא שייצרו הוא שאנסו לסרב לקיימה עד כה.

בהקשר לכך מסופר, כי אל החוזה מלובלין הגיע יהודי שהתאונן על שמחשבות זרות טורדות ומבלבלות אותו בתפילות.

מחשבות זרות!! שאל הצדיק בתמיהה. אצל צדיקים, שמחשבותיהם משוטטות תמיד בתורה ובקדושה, יש שמחשבות זרות נכנסות אליהם. אבל אצלך, אצלך, הרי מחשבות אלו אינן זרות לך כלל ועיקר, אלו מחשבותך שלך... ומה אעשה לך. (ספורי חסידים על התורה להרש"י זווין 259).

דף מ/א רמאי דומבדיא

עסק אמיתי...

מרמאות, ניתן, אולי, להרוויח רווחים מדומים בעולם הזה. ברוס, בעולם הבא, המטבע העוברת לסוחר היא אמת נקיה כסולת בלבד.

בהקשר לכך מעניין לספר, כי רבי אלימלך **המשך בעמוד הבא**

המשך מעמוד קודם

מלואנסק זצ"ל היה בטוח בעצמו כי בן עולם הבא הוא, וכל כך למה? כי כאשר יגיע זמנו לעמוד לפני בית דין של מעלה וישאלוהו "עסקת בתורה?" יענה בשלילה. גם כאשר ישאלוהו אם התפלל כראות הוא ישיב בשלילה. אזי, יאמרו לו, אם כן, דובר אמת הנך, ובעד כך מגיע לך עולם הבא... (ספורי חסידים על התורה להרשי"י זיוון 331).

המשך מעמוד קודם

"מעושה" ואינו חל.

לאחר שעזבו בני הזוג את בית הדין, הסתלק הבעל ונעלם מעין כל. אין אנו יודעים כיצד הגיבו השלטונות על סירוב הדיינים לסדר גירושין לזוג זה, אך לאחר זמן מה שב הבעל והופיע בבית הדין, בהצהירו כי הוא מוכן לגרש את אשתו מרצונו הטוב. דייני בית הדין סידרו גט לבני הזוג, אך לאחר מכן החל ליבם נוקפם שמא נהגו שלא כשורה, שכן, מבואר בספרי הפוסקים (שו"ת מהרי"ק סי' ג), כי כל עוד לא פגה סיבת האונס, אף שהבעל אינו מצהיר שמגרש מחמת האונס, אין הגט כשר, משום ההנחה שהוא מגרשה בשל אילוצים חיצוניים.

דייני הוראדנא ביקשו את חוות דעתו של פוסק הדור, הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל לגט זה. הגאון פרס בפניהם תשובה הלכתית ארוכה ומקיפה, ובסיומה הוא מגיע למסקנה כי הגט כשר (שו"ת "באר יצחק" אה"ע סי' י).

תמצית תשובתו מתבססת על כך, שלאחר המצב הנתון, לפיו השלטונות אינם מאפשרים לזוג זה להקים בית בישראל, חובת הבעל, מבחינה הלכתית, לגרש את אשתו משום שאין באפשרותו לקיים את התחייבויותיו כלפיה. מעתה, כל עוד מצהיר הבעל שהוא מגרש את אשתו מפני אימת השלטונות, נחשב הגט ל"מעושה". אולם, אם הבעל מצהיר, כי הוא מבקש לגרשה מרצונו הטוב, אזי תולים את בקשתו לגרשה ברצונו לקיים מצוות חכמים, ואין גט זה נחשב ל"מעושה". [עיי"ש שביאר, כי גם אם הסיבה האמיתית לבקשתו לגרש את אשתו, היא מחמת פחדו מן השלטון, הגט כשר משום ש"דברים שבלב אינם דברים". ועיי"ש במה שהוסיף לבאר דין זה לדעת כל הראשונים].

גם בימינו אנו מתבקשים הפוסקים לקבוע בהלכה זו אשר גבול דק החולץ לאורכה וכמעט אינו נראה לעין, חורץ גורלות וקובע אם גט פלוני מעושה הוא אם לאו.

כך נתבקש הגאון רבי יצחק וויס זצ"ל לחוות את דעתו לקהילת יהודי דרום אפריקה, כאשר מספר עסקנים, אשר קשרו מהלכים עם חברי פרלנט, ביקשו לקדם הצעת חוק בו ייקבע, כי יהודי המגרש את אשתו בבית משפט אזרחי, חייב גם לגרשה בבית דין יהודי, ואם לא יעשה כן יוטל עליו קנס כספי. מטרת החוק נועדה לשחרר בנות ישראל מעגירות, אחר שבעליהן נתנו להן "גט" אזרחי בלבד.

אולם, הגר"י וויס זצ"ל, בעל ה"מנחת יצחק", הסביר להם, כי גט זה נחשב ל"מעושה", מאחר שהם מבקשים שהמדינה תכפה על הבעל לגרש את אשתו. לפיכך, עליהם לקדם הצעת חוק שייקבע, כי אין תוקף לגירושין אזרחיים ללא קבלת אישור מבית דין יהודי. מעתה, השלטונות אינם כופים אדם לגרש את אשתו בבית דין רבני, אלא מבהירים לו, כי כל עוד לא יעשה כן, גם הם לא יסכימו להעניק לו "גט" אזרחי.

הא למה הדבר דומה, ליהודי המבקש לשאת אשה אחרת על פני אשתו, ומחמת חרם דרבינו גרשום האוסר זאת, הוא מגרש את אשתו הראשונה. כלום אונס יש כאן? לא! כי אם בחירה חופשית של הבעל. לעומת זאת, אם כופים אדם על מעשה הגירושין עצמו, הרי זה גט "מעושה" (שו"ת "מנחת יצחק" ח"ח סי' קל"ז).

עונג שבת

פרשת במדבר

"למשפחות לבית אבותם" (א/ב)
אמירת קדיש על ידי אביו של הנפטר
האם הגויים יכולים להתפלל ולקוות ל"זכות אבות"?

• כבוד הגר לאביו הגוי

"אשר נקבו בשמות" (א/ז)

• חובת נתינת פדיון לצדיק שיתפלל לרפואת אשתו

• קריאת שני שמות לתינוק

• שם אחד על שם שני סבים

• שם ילד הראשון לצד האם

"כל זכר" (א/ב)

• מי קודם בעליית המפטיר

על נושאים אלו ועוד רבים אחרים תוכל לקרוא בספרי "מאורות הדף היומי" - ג' חלקים עם מפתחות לפרשת השבוע ניתן להשיג בחנויות הספרים להזמנות חייג:

03-61-60-657

לעילוי נשמת

הר"ר **דוד גרינוולד** ז"ל

ב"ר יצחק ומרים גרינוולד הי"ד

נלב"ע שבי"ק כ"ז אייר תשנ"א

הבחור **אלקנה** הי"ד

בן משה ומרים גובי

ת.נ.צ.ב.ה

ולרפואת הבחור **רועי גרינוולד**

בן חנה שרה הי"ד

הונצח ע"י מלכה גרינוולד תחי'

וילדיהם בא"י

לעילוי נשמת

ידידנו היקר רודף צדקה וחסד

הר"ר

אפרים גרינפלד ז"ל -

רמת גן נלב"ע ד' אייר תשס"ב

ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י משפחת לנג - בני ברק

לעילוי נשמת

לע"נ אבי הר"ר **אליעזר דוד**

ביטרמן ז"ל ב"ר שמואל גודל ז"ל

נלב"ע כ"ג אייר תשל"ב

ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י ידידנו הר"ר

נחום יואל ביטרמן ומשפ' שיחיו תל אביב

לעילוי נשמת

מרת **ליבע ברייער** ע"ה

בת הר"ר דב ז"ל נלב"ע כ"ז אייר תשכ"ד

ת.נ.צ.ב.ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים שלמה חנקיס** ז"ל

ב"ר ישראל יעקב ז"ל נלב"ע כ"ז אייר תשמ"ו

ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י משפ' חנקיס שיחיו

"מאורות הדף היומי"

בית המדרש למגיד שיעור

דף היומי, סוכטשוב

בשורה לתושבי בני ברק

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה

לייסד שיעור חדש בדף היומי

השיעור יתקיים בבית כנסת

"אוהל אברהם"

רח' הרב קוק 36 ב"ב

בין השעות 8:15-7:40 בבוקר

ע"י הרב רפאל נוסבוים שליט"א

מרבני בית מדרשנו

= הצבור הרחב מוזמן =

הנידונים
ההלכתיים
המובאים
בעלון, נועדו
לעורר את
לב המעיין,
ואין לסמוך
עליהם
כפסק הלכה

לע"נ

מרת

פראדל

גיטל ע"ה

ב"ר שמואל

ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

נקודות הפצה בחו"ל

אנגליה לונדון: הר"ר יחזקאל אברט 020-84551997

מנצ'סטר הר"ר שמואל קאהן 07976402928

בלגיה: הר"ר יעקב סנדרוביץ 0475-263759

צרפת: הר"ר יהודה בוכינר 333-88140301

ארה"ב ניו ג'רסי: משפ' פרי 201-871-5850

לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880

מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160

שווייץ: הר"ר רפאל מוסבכר 014620030

בארצות הברית ניתן לקבל את הגליון

"מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית

מידי שבוע-בדואר לפרטים בטל. 718-253-6218

כתובת המערכת

רחוב חתם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471

טל. 03-5780243 פקס. 03-5780243

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למניין "מאורות

הדף היומי" בעברית או באנגלית

בדואר: טל. לפנות לטל. 03-616-06-57

בדואר אלקטרוני: טל. לפנות

dafyomi@hadaf-hayomi.com

פקס: טל. לפנות לפקס 03-574-82-72